

แนวทาง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่: บ้านท่าม่วง

ตำบลท่าม่วง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Guideline, Problems, Obstacles and Suggestions in The Development of Healthy

Community: Baan Thamuang, Tumbon Thamuang, Aumphur Selaphum, Roi Et Province

ปรมัตต์ โผดพอล¹ และ พูนสุข จันทศิลป์²

Paramat Phodapon and Poonsuk Jantasin

Received : 27 ต.ค. 2564

Revised : 10 ม.ค. 2565

Accepted : 10 ม.ค. 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทาง ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ของบ้านท่าม่วง และศึกษาประเด็นปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารจากเทศบาล จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชน 4 คน คัดเลือกโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และประชาชน จำนวน 120 คน คัดเลือกตามสะดวก (Convenient Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สำหรับผู้บริหารจากเทศบาล และผู้นำชุมชน และข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยคุณภาพของเครื่องมือจากค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์ พบว่ามีการจัดสรรงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน การวางผังการใช้ที่ดิน และการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ สนับสนุนวัฒนธรรมประเพณี มีคณะกรรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ในประเด็นปัญหา อุปสรรค พบว่างบประมาณไม่เพียงพอ โครงการภาครัฐมีมากเกินไป โดยได้มีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการบูรณาการการทำงาน การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน และจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะพบว่าปัญหาที่พบ เช่น ท่อระบายน้ำอุดตัน ไฟฟ้าส่องสว่างไม่เพียงพอ ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มอาชีพขาดงบประมาณ ขาดความรู้เท่าทันสื่อ การจัดการขยะ และการลักลอบตัดไม้ โดยได้เสนอแนะให้มีการขุดลอกท่อระบายน้ำ การขยายเขตไฟฟ้า การจัดหาตลาดกลาง การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ การอบรมการรู้เท่าทันสื่อ การจัดตั้งธนาคารขยะ และการอนุรักษ์ป่าดงพัน

คำสำคัญ : แนวทางและปัญหาอุปสรรค, ข้อเสนอแนะ, ชุมชนน่าอยู่

Abstract

The aims of this research were to 1) study guidelines, problems and obstacles in the development of healthy community of Ban Tha Muang, and 2) explore the issues of problems, obstacles and suggestions for healthy community development. The qualitative research methodology with semi-structured interview and focus group discussion were used in this study. The samples consisted of 6 administrators

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: Paramat.mors@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

¹ A Lecturer of Community Development program at Roi Et Rajabhat University, Email: Paramat.mors@gmail.com

² Assistant Professor, Ph.D., A Lecturer of English language Teaching program at Roi Et Rajabhat University

from Tha Muang Subdistrict Municipality, 4 community leaders selected by purposive sampling method and 120 people who were selected conveniently. The validation of research instruments using Index of Item-Objective Congruence (IOC) and the Index of IOC was within 0.60 - 1.00. The data was analyzed by using content analysis.

The result of an interview indicated that the Tha Muang Subdistrict Municipality had allocated the budget for the infrastructure development, land use planning, organic jasmine rice production, culture and tradition activity, including community committees. The problems and obstacles from the interview found that the budget was not sufficient and excessive government projects. The suggestions consisted of working integration, need analysis of the community and budget allocation sufficiently. The result from focus group discussion included problems of broken road, clogged drain pipe, insufficient lighting, agriculture production, lacking of budget, lacking of media literacy, waste management, and illegal logging. The suggestions for development of health community consisted of sewer pipe dredging, electric expansion, central market procurement, occupational group development, media literacy training, waste bank establishment, and Dong Han Forest conservation.

Keywords : Guideline and Problems, Obstacles, Suggestions, Healthy Community

บทนำ

การพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ เป็นกระบวนการที่เป็นองค์รวม ยึดคนเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นรากฐานในการพัฒนา ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี วิถีชีวิตที่ดี มีความสุข โดยให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย การพัฒนาเมืองน่าอยู่ต้องเข้าใจในหลักการพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ชุมชนมีความแตกต่างและมีศักยภาพที่ต่างกัน 2) เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่มีลักษณะเป็นพลวัต คือ มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับกรอบแนวคิด เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน (มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2555) ได้เน้นให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืนให้ครบถ้วนทั้ง 5 องค์ประกอบนั้น คือ 1) เมืองอยู่ดี 2) คนมีสุข 3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน 4) เทศบาลแห่งการเรียนรู้และพัฒนา 5) การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ต้องยึดหลักการ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นพื้นฐาน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ เป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะอาศัยในเมืองหรือชุมชนน่าอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเมืองแห่งชาติ, 2543) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่นั้น จะประสบความสำเร็จและพัฒนาอย่างยั่งยืนได้มิใช่เพียงการจัดทำแผน โครงการแล้วจัดงบประมาณไปสนับสนุนในพื้นที่เท่านั้น หากแต่เจ้าหน้าที่รัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน สื่อมวลชน สถาบันต่าง ๆ และชุมชน จะมีประชาชนทุกคนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจริงจังในการช่วยแก้ไขให้ข้อเสนอแนะ และต้องเป็นกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากจิตวิญญาณของผู้บริหาร และชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่กว้างไกล สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อเมืองและชุมชนอนาคต โดยมีองค์กรส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรรับผิดชอบหลักในการดำเนินงาน จึงจะทำให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนได้

ปัจจุบันสภาพปัญหาความอ่อนแอของระบบนิเวศในประเทศไทย เป็นผลพวงด้านหนึ่งจากการเติบโตของเมืองที่ไร้ระเบียบวินัย และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนถึงรูปแบบการบริโภคของประชาชนที่ไม่เหมาะสม และมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดของประเทศ ไปอย่างฟุ่มเฟือย จึงเป็นสาเหตุที่สำคัญต่อการทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จนเกิดสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ไร้ระเบียบ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรวม จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ทุกประเทศทั่วโลกหันกลับมาเริ่มให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาเมืองแนวใหม่ในเชิงพัฒนาและอุตสาหกรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ ทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวนโยบายและเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเน้นถึงความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เมือง ในขณะเดียวกันการพัฒนาชุมชนของประเทศตามแนวทางนี้ จำเป็นต้องมีการดำเนินงานที่ประสานงานร่วมกัน และสนับสนุนในปัจจัยด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันในหลาย ๆ ด้าน และหลายสาขาพร้อม ๆ กันไป อย่างมีระบบ (ชูเชิด ปวนปิ่นตา, 2555)

บ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่รับผิดชอบในการดูแลที่อยู่ติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองการให้บริการด้านการศึกษาแก่ผู้รับบริการในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง จากการขยายตัวของมหาวิทยาลัยส่งผลให้ชุมชนรอบข้างขยายความเจริญไปอย่างรวดเร็ว เช่น กิจการร้านค้า ร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ หอพักเอกชน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาและประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นจึงมีการเตรียมการรองรับความเจริญเติบโตของชุมชนซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการ เพื่อรองรับความเจริญเติบโตที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีทิศทาง และการวางแผนป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากความเจริญเติบโตดังกล่าว ทั้งในด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม ให้เป็นชุมชนที่มีความน่าอยู่ เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ เพื่อเป็นแนวทางขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาเพื่อสู่ความเป็นชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง ในมุมมองของผู้บริหารจากเทศบาลตำบลท่าม่วง และผู้นำชุมชนบ้านท่าม่วง
2. เพื่อศึกษาประเด็นปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จากมุมมองของประชาชนในชุมชนบ้านท่าม่วง

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอากรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ของกระทรวงมหาดไทย (2558 : 1) และแนวคิดของศักดิ์ศรี มงคลสิทธิเวช (2552 : 22) มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิด 5 ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดสาธารณูปโภค การวางผังเมือง การใช้ประโยชน์จากที่ดิน 2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ ศูนย์จำหน่ายสินค้า เศรษฐกิจพอเพียง 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม 4) ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ ค่านิยม ความโปร่งใสในการบริหาร และการรักษาความสงบเรียบร้อย 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเพื่อให้การศึกษามีความเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ผู้บริหารจากเทศบาลตำบลท่าม่วง จำนวน 6 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าม่วง รองนายกเทศมนตรี หัวหน้าฝ่ายอำนวยการด้านเศรษฐกิจ นักจัดการงานทั่วไป หัวหน้าฝ่ายปกครอง และรองปลัดเทศบาล โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้บริหารของเทศบาลตำบลท่าม่วง ที่รับผิดชอบในตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม 2) ผู้นำชุมชน 4 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 9 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) มีเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยเป็นผู้นำชุมชนบ้านท่าม่วง โดยตำแหน่ง และ 3) ประชาชน จำนวน 120 คน จากหมู่บ้านละ 30 คน ซึ่งถูกคัดเลือกตามสะดวก (Convenient Sampling Method)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง สำหรับคณะผู้บริหารจากเทศบาลตำบลท่าม่วง

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ได้แก่ ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง สำหรับผู้นำชุมชน

2.3 แนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง โดยกำหนดประเด็นคำถามไว้ 3 ประเด็น คือ 1) สภาพปัญหาด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันของบ้านท่าม่วง 2) สภาพชุมชนที่พึงประสงค์ในด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม ของบ้านท่าม่วง และ 3) กิจกรรม/โครงการ ที่จะนำไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ ในด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการเมืองการปกครอง และด้านสิ่งแวดล้อม ของบ้านท่าม่วง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งระยะการเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ขออนุญาตเข้าพบนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่าม่วง เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับงานวิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ จากประชากรเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทาง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับผู้บริหารจากเทศบาลตำบลท่าม่วง และ ผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง จากการจัดเวทีชุมชนโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้เข้าร่วมในกิจกรรมการสนทนา คือ ประชาชน จำนวน 120 คน จากหมู่บ้านละ 30 คน ซึ่งถูกคัดเลือกตามสะดวก (Convenient Sampling Method)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่ 3 และ 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ตรวจสอบข้อมูลว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ หากพบว่าข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ลงไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมก่อนนำข้อมูลแต่ละส่วนไปวิเคราะห์

4.2 หลังการที่ได้ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียด และได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ 1) จำแนกข้อมูลแบบกว้าง ๆ เพื่อมองหาขอความที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (Open Coding) 2) เชื่อมโยงใจความที่เข้ากันได้และบ่งบอกถึง theme ของเรื่องที่ทำการศึกษา (Axial Coding) และ 3) นำข้อมูลในขั้น Axial coding มาบูรณาการกันในการนำเสนอในทางทฤษฎี โดยประเด็นเนื้อหาต่าง ๆ ดังนี้

1) วิเคราะห์แนวทาง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง ในมุมมองของผู้บริหารจากเทศบาลตำบลท่าม่วง และผู้นำชุมชนบ้านท่าม่วง 2) วิเคราะห์ประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง จากการจัดเวทีชุมชนโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

สรุปผล

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาชุมชนของบ้านท่าม่วงให้น่าอยู่ 5 ด้าน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากสองแหล่ง ได้แก่ แนวทางการพัฒนาชุมชนของบ้านท่าม่วงให้น่าอยู่ 5 ด้าน จากมุมมองของผู้บริหารจากเทศบาลตำบลท่าม่วง จำนวน 6 คน และผู้นำชุมชน 4 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง 5 ด้านในมุมมองของผู้บริหาร

จากเทศบาลตำบลท่าม่วง พบว่าด้านกายภาพ มีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนากิจกรรมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า ระบบประปา เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน มีการวางแผนการใช้ที่ดินในชุมชน และมีการดำเนินโครงการ เช่น โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ โครงการก่อสร้างฝายชะลอน้ำหินทิ้ง โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำในตำบลท่าม่วง รวมทั้งระบบการกระจายน้ำให้ทั่วถึงพื้นที่การเกษตร ด้านเศรษฐกิจ พบว่าได้ดำเนินการขับเคลื่อนให้ตำบลท่าม่วงเป็นชุมชนต้นแบบในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มีการสร้างศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีศูนย์รวมการทำการเกษตรแบบครบวงจรเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ และการประกอบอาชีพในชุมชน ด้านสังคม และวัฒนธรรม พบว่าเทศบาลตำบลท่าม่วงให้การสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เช่น มีโครงการจัดงานอนุรักษ์สืบสานประเพณีบุญบั้งไฟตำบลท่าม่วง โครงการสืบสานงานประเพณีลงแขกดำนา โครงการสืบสานประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว และโครงการอบรมเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านการศึกษา ในระดับปฐมวัย โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในตำบล และมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้บริการกับประชาชน ในกรณีเจ็บป่วยไม่รุนแรง ด้านการเมืองการปกครอง พบว่ามีการบริหารงานแบบเน้นการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เสนอประเด็นปัญหาของชุมชนผ่านการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน และนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนพัฒนาตำบล รวมทั้งการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ตรงจุด มีชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน เพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าสภาพแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์ มีการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ ป่าดงห้วยไคร้ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น โครงการที่ดำเนินการ เช่น โครงการส่งเสริมและอนุรักษ์การปลูกป่า โครงการปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ดงห้วยไคร้

ประเด็นปัญหาอุปสรรค พบว่าด้านกายภาพ ถนนภายในหมู่บ้านชำรุด ไฟส่องสว่างไม่ครบตามถนนเส้นทางหลัก ในชุมชน ปัญหาไฟฟ้า ด้านเศรษฐกิจ พบว่าราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ กลุ่มอาชีพไม่เข้มแข็ง ขาดความต่อเนื่อง ในการดำเนินกิจกรรม ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าขาดการสืบทอด องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นใหม่ วิถีชุมชนแบบชนบทขาดหายไป มีการอยู่แบบตัวใครตัวมันมากขึ้น ด้านการเมืองการปกครอง พบว่ากิจกรรมที่ชุมชนเสนอ เพื่อพัฒนาหมู่บ้านไม่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน และมีภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาได้น้อย และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีปัญหาในการจัดการขยะ ในชุมชน ปัญหาไฟฟ้าในชุมชน และการเผาตอซังข้าวในชุมชนที่ส่งผลให้เกิดมลพิษ เป็นต้น

2. แนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนน่ายู่ของบ้านท่าม่วง 5 ด้านในมุมมองของผู้นำชุมชน

บ้านท่าม่วง หมู่ที่ 2, 3, 4, 9 พบว่าด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีความสวยงามเป็นระเบียบ ชุมชนมีการปรับปรุง ภูมิทัศน์ภายในชุมชนทุก ๆ 3 เดือน มีกิจกรรมทำความสะอาดและพัฒนาหมู่บ้านร่วมกันในวันสำคัญ ๆ เช่น วันแม่แห่งชาติ งานประเพณีบุญบั้งไฟ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น ด้านเศรษฐกิจ พบว่าในชุมชนบ้านท่าม่วงมีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้านโต๊ะจีน กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น มีการจำหน่ายสินค้าทั้งตลาดภายใน และภายนอกชุมชน มีหน่วยงานในการขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าม่วง สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานมาตรฐานฝีมือแรงงานจังหวัดร้อยเอ็ด และมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เป็นต้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่ามีประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การทอผ้า การจักสาน หมอสูตรสู่ขวัญ ช่างแกะสลักไม้/ลายบั้งไฟ หมอแผนโบราณ เย็บชั้นหมากเบ็ง ทอเสื่อกก สานแห อวน ช่างทำลวดลายโบสถ์ เป็นต้น ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับงานประเพณีทั้ง 12 เดือน และได้ดำเนินกิจกรรมสืบทอดต่อกันมา เช่น งานประเพณีบุญบั้งไฟ งานนมัสการพระธาตุพนมจำลอง นอกจากนั้นยังมีการอนุรักษ์ภาษาโบราณ คือ ภาษาไทยน้อย ด้านการเมืองการปกครอง พบว่าได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การตรวจสอบการบริหารงาน ของคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน การสร้างกฎกติกาในการทำงานร่วมกัน เพื่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพสูงสุด ในการบริหารงานร่วมกัน และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าปัจจุบันมีโครงการนำน้ำจากลำน้ำชีมาใช้ประโยชน์โดยการวางระบบท่อ ในการผันน้ำมาใช้ในการเกษตร และแก่งขามลา โดยมีแผนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน นอกจากนั้นชุมชนบ้านท่าม่วง ใช้ประโยชน์จากป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยซึ่งสภาพป่ายังมีความอุดมสมบูรณ์มาก

ประเด็นปัญหาอุปสรรค ด้านกายภาพ พบว่าถนนหลักในหมู่บ้านชำรุด ท่อระบายน้ำอุดตัน ด้านเศรษฐกิจ พบว่าพ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิตทางการเกษตร การว่างงานของคนในชุมชน ขาดอาชีพเสริมหลังฤดูการทำนา และปัญหา หนี้ในระบบ ด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่ามีปัญหายาเสพติดในชุมชน มีการใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากในการจัดงาน ด้านประเพณีวัฒนธรรมในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า ปัญหาไฟฟ้า และน้ำเน่าเสียในชุมชน เป็นต้น

3. ประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่ายู่ของบ้านท่าม่วงทั้ง 5 ด้าน

จากการจัดเวทีชุมชนโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากมุมมองของประชาชนในชุมชน ดังนี้

ด้านกายภาพ พบว่าถนนหลักของหมู่บ้านที่ใช้สัญจรชำรุด ระบบท่อระบายน้ำอุดตัน ไฟฟ้าสาธารณะ ไม่เพียงพอ โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่ายู่ ดังนี้ ควรมีการขุดลอกท่อระบายน้ำในชุมชน การขอสนับสนุนงบประมาณ จากภาครัฐ เพื่อขยายเขตไฟฟ้าในพื้นที่ทำการเกษตร กิจกรรมรณรงค์การบริหารจัดการขยะในพื้นที่ การพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ ในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่าระบบการขายผลผลิตตกอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ชาวบ้านยังใช้สารเคมี ในการกำจัดศัตรูพืช ชาวบ้านมีปัญหาหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ ชาวบ้านในชุมชนไม่มีงานทำ กลุ่มอาชีพขาดงบประมาณ

ในการดำเนินกิจกรรม โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรจัดหาตลาดกลางรับซื้อผลผลิตในชุมชน การรณรงค์ไม่ใช้สารเคมี ในการกำจัดวัชพืช และศัตรูพืช การพัฒนาฝีมือแรงงานและการประกอบอาชีพให้กับเยาวชน การพัฒนาทักษะและศักยภาพ สำหรับผู้ประกอบการ/กลุ่มอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าเยาวชนขาดความรู้ด้านภาษาอังกฤษ มีความห่างไกลจากวัด และครอบครัว ใช้เวลาส่วนใหญ่นั่งเล่นโซเชียล ขาดความรู้เท่าทันสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบัน มีปัญหายาเสพติดในชุมชน มีการใช้ งบประมาณจำนวนมากในการดำเนินกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ขาดเยาวชนรุ่นใหม่ในการสืบทอดวัฒนธรรม การทอดผ้าไหม ประเพณีของชุมชนบางอย่างหายไป เช่น ประเพณีการแข่งเรือ เป็นต้น โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรจัดให้มี กิจกรรมการฝึกซ้อมทำรำ เพื่อใช้ในงานประเพณีในชุมชน การให้ความรู้ด้านภาษาอังกฤษสำหรับเยาวชน การอนุรักษ์ประเพณี การแข่งเรือยาว และมวยทะเล การอบรมการรู้เท่าทันสื่อในยุคสังคมออนไลน์ การเผยแพร่องค์ความรู้ การผลิตผ้าไหมในชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ ด้านการเมืองการปกครอง พบว่ามีปัญหาการลักขโมยในชุมชน การขับซี้รถมอเตอร์ไซด์และเสียงดังในเวลากลางคืน ปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยมีข้อเสนอแนะ ให้มีกระบวนการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนในชุมชน มีการติดกล้องวงจรปิด ในหมู่บ้าน การอบรมอาสาสมัครในชุมชนเพื่อดูแลความปลอดภัยในชุมชน การจัดตั้งชมรมเพื่อการพัฒนาสำหรับเยาวชน การจัดทำเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน และการขับเคลื่อนบ้านท่าม่วงให้เป็นหมู่บ้านธรรมะภิบาล ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะเน่าเสีย และการจัดเก็บขยะของคนในชุมชน ปัญหาการลักลอบตัดไม้ ปัญหาน้ำท่วม ปัญหามลพิษจากการเผาตอฟางข้าว โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมและอนุรักษ์พื้นที่ป่าดงหันทัน มีโครงการ จัดการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ และมีการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชน มีกิจกรรมการเฝ้าระวังการลักลอบ การทำลายป่าดงหันทัน และมีโครงการการจัดการระบบพื้นที่ชุ่มน้ำ ห้วยกระต๊อบ/พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาแนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนนอกระบบของบ้านท่าม่วง 5 ด้าน ในมุมมองของผู้บริหาร จากเทศบาลตำบลท่าม่วง และผู้นำชุมชน บ้านท่าม่วง และประเด็นปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวขึ้น ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จากมุมมองของประชาชนบ้านท่าม่วง ผู้วิจัยได้อภิปรายผลในประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. แนวทาง ปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลท่าม่วงให้ก้าวขึ้น 5 ด้านจากมุมมอง ของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าม่วง

ด้านเศรษฐกิจ เทศบาลได้ดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นชุมชนต้นแบบ ในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และมีการสร้างศูนย์เรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับไพศาล สุริยะมงคล (2551) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนระดับฐานรากอย่างเป็นระบบครบวงจร มีการพัฒนารูปแบบและคุณภาพให้ได้มาตรฐาน มีเอกลักษณ์เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนได้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อปลูกข้าวหอมมะลิ และนำมาแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าโดยการจัดทำเป็นข้าวหอมมะลิแพ็คเกจสุญญากาศ ซึ่งสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการพัฒนาของเทศบาลตำบลท่าม่วง ในโครงการศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำการเกษตรแบบครบวงจรเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ และแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน ด้านการเมืองการปกครอง พบว่าการบริหารงานและการให้บริการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับสุรพล เศรษฐบุตร (2559) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรม การพัฒนาอะไรก็ตาม จะต้องดึงหรือชักจูงประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหาของชุมชน ในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยการนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนพัฒนาตำบล และการจัดทำงบประมาณ รายจ่ายประจำปี สำหรับการป้องกันปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเสียดินในพื้นที่ มีการจัดตั้งชุดรักษาความสงบเรียบร้อย ประจำหมู่บ้านในการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน

นอกจากนั้นเทศบาลตำบลท่าม่วง เน้นการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาตำบล โดยมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา “สุดยอดข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มากมีวัฒนธรรม ส่งเสริมการศึกษาและการกีฬา ล้ำเลิศภูมิปัญญาและอาชีพ นำพาเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งนี้เทศบาลตำบลท่าม่วง ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ตามศาสตร์พระราชา ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนนโยบายในการพัฒนาประเทศ มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่สามารถประยุกต์แนวทางการพัฒนาตามศาสตร์พระราชาไปใช้ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนา รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับโกวิท พวงงาม (2553) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process) และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนดทิศทาง เป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐ และภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา เรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาของเทศบาลตำบลท่าม่วง ในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้

สำหรับประเด็นปัญหาที่น่าสนใจที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นชุมชนน่าอยู่ เช่น ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าขาดการสืบทอดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนมองว่าองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ล้าสมัย ไม่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับสันติศักดิ์ กองสุทธิใจ (2560) พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรใช้ความพยายามในการจัดให้มีสภาผู้นำหรือสภาแกนนำ ที่ทำหน้าที่เป็นสมองของชุมชน โดยเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจทางกฎหมาย แต่ใช้ปัญญาในการสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชน มีพื้นที่ในการกำหนดตนเองจากจุดเล็ก ๆ แล้วค่อย ๆ ขยายให้ใหญ่ขึ้น จนครอบคลุมทั้งชุมชนในที่สุดควบคู่ไปกับการมีการวางแผนในการสร้างคนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ เกิดการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

2. แนวทาง ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วง 5 ด้าน ในมุมมองของผู้นำชุมชน บ้านท่าม่วง หมู่ที่ 2, 3, 4, 9

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่าในการพัฒนาชุมชนบ้านท่าม่วงให้น่าอยู่ชุมชนได้มีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ร่วมกันดังนี้ ด้านกายภาพ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีความสวยงามเป็นระเบียบ การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในชุมชนทุก ๆ 3 เดือน การจัดทำป้ายคุ้มหมู่บ้านเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับยุวดี หัสดี (2563) ได้กล่าวถึงการวิจัยและพัฒนาทำให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการตามศักยภาพของชุมชนได้อย่างแท้จริง ด้านเศรษฐกิจ พบว่าในชุมชนบ้านท่าม่วงมีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชนร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด โดยมีการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ให้กับชุมชน เพื่อจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพน้ำดื่มสมุนไพร และกลุ่มแม่บ้านโตะจีน ได้พัฒนาศักยภาพด้านการให้บริการและการออกแบบตราสัญลักษณ์ประจำกลุ่มที่เป็นเอกลักษณ์ เพื่อใช้เป็นสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและเข้าถึงผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ มยุรี วัฒแก้ว (2549) คือ การนำเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้เศรษฐกิจของเกษตรกรชาวชนบทดีขึ้น นอกจากนี้ชุมชนบ้านท่าม่วงมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน โรงน้ำดื่มชุมชน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น โดยมีภาคีเครือข่ายการพัฒนา ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเสลภูมิ สำนักงานมาตรฐานฝีมือแรงงานจังหวัดร้อยเอ็ด เทศบาลตำบลท่าม่วง และมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่ามีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในหลาย ๆ ด้าน เช่น การทอผ้า การจักสาน หมอสูตรสู่ขวัญ ช่างแกะสลักไม้/ลายบังไฟ หมอแผนโบราณ เย็บขนมก้างเบ้ง

ทอเสือกก สานแห อวน ช่างทำลวดลายโบสถ์ เป็นต้น ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับงานประเพณีทั้ง 12 เดือน สอดคล้องกับสุรพล เศรษฐบุตร (2559) ได้กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว เกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน โดยกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนบ้านท่าม่วง ได้ดำเนินกิจกรรมสืบทอดต่อกันมา เช่น งานประเพณีบุญบั้งไฟ งานนมัสการ พระธาตุพนมจำลอง นอกจากนั้นยังมีการอนุรักษ์ภาษาโบราณ คือ ภาษาไทยน้อย ด้านการเมืองการปกครอง พบว่าในการบริหารงานเพื่อการพัฒนาชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การตรวจสอบการบริหารงานของคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน สอดคล้องกับมยุรี วัดแก้ว (2549) ได้กล่าวถึงการพัฒนา ที่มีผลต่อการเมืองการปกครอง คือ การทำให้ประชาชนสนใจที่จะปกครองตนเอง และเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย เพื่อช่วยในการติดตามตรวจสอบการบริหารงานในชุมชน สำหรับชุมชนบ้านท่าม่วง ชาวบ้านสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และติดตามผลการบริหารงาน การสร้างกฎ กติกาในการทำงานร่วมกัน เพื่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารงาน ร่วมกัน

สำหรับประเด็นปัญหาที่น่าสนใจที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นชุมชนน่าอยู่ ได้แก่ การว่างงาน ขาดอาชีพเสริม หลังฤดูการทำนา ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่สูงขึ้นหากเทศบาลตำบลท่าม่วง ไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับยุภาวดี เรืองศรี (2552) ที่ได้กล่าวถึงการส่งเสริมด้านความมั่นคง ด้านการมีรายได้และมีการทำของเทศบาล ตำบลบางพระ ซึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญด้านการส่งเสริมการสร้างรายได้ สร้างอาชีพและการมีงานทำ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน ที่สำคัญในการดำเนินชีวิต จึงได้จัดทำโครงการกิจกรรม เพื่อเป็นการสร้างช่องทางในการสร้างรายได้และเป็นการลดรายจ่าย โดยไม่เป็นหนี้เกินความจำเป็น

3. ประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วงทั้ง 5 ด้าน โดยการจัดเวที ชุมชนโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากมุมมองของประชาชนในชุมชน

จากการศึกษาประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ของบ้านท่าม่วงทั้ง 5 ด้าน โดยการจัดเวทีชุมชนโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่ส่งผลกระทบต่อการเป็นชุมชนน่าอยู่ ดังนี้ ด้านกายภาพ พบว่าถนนเส้นหลักของหมู่บ้านที่ใช้สัญจรขรุขระ ระบบท่อระบายน้ำอุดตัน สอดคล้องกับ สมชาย เดชะพรหมพันธ์ (2548) พบว่าปัญหาขยะมูลฝอยและน้ำเสียพบทุกเทศบาล ทิศทาง และจุดเน้นการพัฒนาไปสู่ การเป็นเมืองน่าอยู่ของเทศบาลต่าง ๆ มีทิศทางและจุดเน้นต่างกัน ตามพื้นฐานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และสอดคล้องกับสุจารี ศรีถนอม (2551) พบว่าแนวทางปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ด้านกายภาพ ควรซ่อมแซมถนนในหมู่บ้าน ให้อยู่ในสภาพดี ลดการก่อสร้างถนนใหม่ ควรขุดลอกคูคลองเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ด้านเศรษฐกิจ พบว่าระบบการขายผลผลิต ตกอยู่กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับถวิล กัลยาณพิเศษ (2538) กล่าวคือ การต่อรองกับชุมชนภายนอก หรือกลุ่มเศรษฐกิจ ภายนอกชุมชน แต่ก่อนมักปรากฏว่าชุมชนไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านการขายผลผลิตของชุมชน อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่ม เพื่อต่อรองของชุมชนยังมีข้อด้อยอยู่บ้าง โดยเฉพาะการไม่สร้างเครือข่ายในสังคมร่วมกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง กับสังคมให้มากยิ่งขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าเยาวชนห่างไกลจากวัดและครอบครัว ใช้เวลาส่วนใหญ่กับสื่อโซเชียล ขาดความรู้เท่าทันสื่อ ดังนั้นการพัฒนาที่จะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลง ตามหลักการของสันติศักดิ์ กองสุทธิใจ (2560) กล่าวคือ จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ โดยส่งเสริมการใช้สื่อภาคประชาชนเพื่อแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารด้วยกระบวนการสื่อสารสองทาง อาทิตวิทย์ชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย รวมทั้งส่งเสริมใช้สื่อบุคคล เพื่อสร้างจิตสำนึก ทศนคติค่านิยม รวมทั้งการใช้สื่อชุมชน สื่อประเพณีการเล่นพื้นบ้าน เพื่อการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ ด้านการเมืองการปกครอง พบว่ามีปัญหาการลักขโมยในชุมชน การขับซักรถมอเตอร์ไซด์ และส่งเสียงดังในเวลากลางคืน ปัญหายาเสพติดในชุมชน สอดคล้องกับมานิตย์ ถิรพลงาม (2552) พบว่าความไม่น่าอยู่ของชุมชน คือ มียาเสพติด เสียงดัง และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่ามีปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะเน่าเสีย และการจัดเก็บขยะของคนในชุมชน

สอดคล้องกับนิภา จักรสมัตร์ (2545) พบว่าชุมชนยังไม่มีสภาพหรือลักษณะของเมืองน่าอยู่ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ น้ำเสีย ทั้งนี้เนื่องจากจากการขยายตัวของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ทั้งหอพักนักศึกษา ร้านค้า การสร้างบ้านเรือน และน้ำเสียจากภายนอกชุมชน จากประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเทศบาลตำบลท่าม่วง ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่จำเป็นต้องร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนท่าม่วงเป็นชุมชนที่น่าอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การนำประเด็นปัญหาที่ค้นพบในพื้นที่นำไปบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ยั่งยืน และน่าอยู่

1.2 การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างเทศบาล และมหาวิทยาลัย ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ยั่งยืน และน่าอยู่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ของเทศบาลในจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2558). *ความหมายของบ้านเมืองน่าอยู่*. เอกสารอัดสำเนา.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ชูจิต ปวนปิ่นตา. (2555). *การศึกษาสภาวะการดำเนินงานของเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลแม่มริ อำเภอมแม่มริ จังหวัดเชียงใหม่*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 13(2), 186-195.
- ถวิล กัลยาณพิเศษ. (2538). *วิเคราะห์ศักยภาพการพึ่งตนเองในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภา จักรสมัตร์. (2545). *ความคิดเห็นและต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการเมืองน่าอยู่ ในเขตเทศบาลตำบลเวียง อำเภอยางของ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผานิตย์ ถิรพลงาม. (2552). *การติดตามและประเมินผลโครงการเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่เทศบาลตำบลบางพระ ประจำปี 2551*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- ไพศาล สุริยะมงคล. (2551). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เน็ท.
- มยุรี วัดแก้ว. (2549). *การบริหารงานพัฒนาชุมชน*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2555). *คู่มือการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ปี พ.ศ 2555*. กรุงเทพฯ: เพนนินชูล่า แอสโซซิเอทส์.
- มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2555). *ประเทศไทยมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.
- ยุภาวดี เรืองศรี. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทั่วไป. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุวดี หัสดี. (2563). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการจัดการท่องเที่ยวถนนสายวัฒนธรรมชุมชนหมื่นสาร จังหวัดเชียงใหม่*. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 14(2), 24-34.

- ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิเวช. (2552). กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนน่าอยู่:กรณีศึกษากันสลิขะ
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชาย เดชะพรหมพันธ์. (2548). การศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค และทิศทางการพัฒนา ชุมชนเทศบาลเมือง
และเทศบาลตำบลในภาคตะวันออกเฉียงใต้สู่การเป็นเมืองน่าอยู่. ชลบุรี: ภาควิชาภูมิศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ. (2560). การพัฒนาเมืองน่าอยู่โดยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: เทศบาลเมืองลพบุรี
จังหวัดลพบุรี. *Journal of Development Administration Research*, 7(1), 1-11.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ. (2543). แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ:
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุจารี ศรีถนอม. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพเมืองน่าอยู่ขององค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ
จังหวัดชลบุรี. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรพล เศรษฐบุตร. (2559). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิจัย การส่งเสริมการเกษตรกับการพัฒนาชนบท. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.